

Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“, Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ ja Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 121 „Struktuuritoetuse registri pidamise põhimäärus“ muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõu täpsustab toetuse andmise tingimusi, toetuse andmisest teavitamisel praktikas üleskerkinud küsimusi ja kaasajastab struktuuritoetuse registri kasutamist.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Riigi Tugiteenuste Keskuse jurist Anu Jaanson (e-post: anu.jaanson@rtk.ee, tel 663 2031) ja kommunikatsioonispetsialist Brit Koppel (brit.koppel@rtk.ee, tel 663 1968). Eelnõu toimetas keeleliselt Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post: sirje.lilover@fin.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (e-post: virge.aasa@fin.ee, tel 611 3549).

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on viia õigusaktid kooskõlla praktikaga. Ühendmääruse muudatused on seotud viimase muudatusega, milles on jäänud sisse ebatäpsusi. Teavitamise määruks ajakohastatakse sätted Euroopa Komisjoni seisukohtadega. Registri põhimäärusesse lisatakse rahastamisallikad, mille andmeid kantakse infosüsteemi, ajakohastatakse registri kasutamist käsitlevaid sätteid, samuti täpsustatakse registri ühe osa – sündmuste infosüsteemi – kasutajate rolle.

Eelnõu ei ole seotud mõne teise õigusakti menetlemisega.

Eelnõu jõustub üldises korras, v.a jõustumissäte.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahvi 1 punkti 1 täiendatakse taotleja vastavusnõuet ÜSS2021_2027 alusel tehtud tagasinõuete tähtpäevaks tasumise nõudega.

Punkti 2 muudatus on seotud ühendmääruse ajaliselt viimase muudatusega (jõustunud 12.08.2024). Nimelt muudeti taotleja nõuetele vastavuse ajahetke seniselt taotluse esitamise ajalt vastavuskontrolli ajale. Muutmata jäi majandusaasta aruande ja maksudeklaratsioonide nõude juures sisse taotluse esitamise aeg. Normi korrastatakse, sest samal ajal ei saa kehtida kaks vastandlikku kohustust. Seni on praktikas ebaselgus ületatud tõlgendusega, et lähtutakse ajaliselt viimasest muudatusest.

Punktiga 3 asendatakse § 11 lõike 9 sissejuhatavas lauses sõna „sõlmitavat“ sõnaga „sõlmitud“, kuivõrd senisel kujul sõnastatud sätet on võimalik tõlgendada viisil, mis ei ole sätte eesmärgiga kooskõlas. Sätte eesmärk on reguleerida juba sõlmitud lepingute muutmist, senises sõnastuses sätet on võimalik tõlgendada ka selliselt, et lubatud on lepingu tingimusi muuta ka enne lepingu sõlmimist. Selline tõlgendus oleks aga vastuolus ühendmääruse § 11 lõikes 8 toodud nõudega, et ostumenetluse tulemusena sõlmitakse leping ostumenetluse alusdokumentides ette nähtud

tingimustel ja vastavuses väljavalitud pakkumusega. Õigusselguse ja ühtse praktika tagamise huvides on seega muudatus vajalik.

Paragrahvi 2 punktiga 1 lahendatakse praktikas tekkinud olukord, mil projekti rahastatakse nii ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahenditest kui ka taaste- ja vastupidavusrahastust. Sellisel juhul kasutatakse üksnes taaste- ja vastupidavusrahastule viitamist. See on Euroopa Komisjoni tõlgendus. Sellisel juhul teavitatakse avalikkust Euroopa Liidu (edaspidi ka EL) rahastusest kuni ühe või teise rahastusallika teavitamiskohustuse lõpptähtajani, sõltuvalt sellest, milline neist on viimane.

Punktidega 2 ja 5 korrastatakse elektroonilise plakati ja tahvli kasutamist. Elektroonilise plakati või tahvli nõuded on samad, mis füüsilisel plakatil või tahvlil. See tähendab, et info ja selle paigutamise nõuded, samuti plakati või tahvli suurus on samad, mis füüsilisel plakatil või tahvlil. Elektrooniline plakat või tahvel on ekraan, millel infot kuvatakse. Kuna elektrooniline vahend võimaldab lõpmata arvu projektidest teavitada, siis selguse huvides sätestatakse, et elektroonilisel plakatil või tahvlil kuvatakse infot vaheldumisi projektide kaupa. Sealjuures on soovitatav, et info ekraanil vaheldub keskmisele lugejale sobivas tempos.

Punktiga 3 leevendatakse füüsilisest isikust toetuse saaja jaoks plakati suuruse nõuet, nimelt võib see olla suuruses A4 või A5. Info, mida peab esitama, on sama, mis üldnõudele vastaval vähemalt A3 suurusel plakatil. Samuti ei muutu teavitamise tähtaeg, see tuleneb muudetava määruse § 2 lõikest 2 ja seal viidatud sätetest.

Punktis 4 viiakse § 6 lõike 6 teine lause üle uude lõikesse 7, sest siis on elektroonilise tahvli regulatsioon sobivalt ühes lõikes.

Punktiga 6 lahendatakse olukord, kui projekti rahastatakse samal ajal ühtekuuluvuspoliitika ja siseturvalisuspoliitika fondidest. Sel juhul piisab, kui kasutatakse EL embleemi koos tekstiga "Rahastanud Euroopa Liit" või "Kaasrahastanud Euroopa Liit".

Punktis 7 on Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahastatavate projektide puhul oluline rõhutada, millisel määral need on rahastatud. Kui EL rahastab projekti täielikult, siis kasutatakse logol teksti "Rahastanud Euroopa Liit". See tähendab, et kogu projektile eraldatud eelarve tuleb Euroopa Liidu rahast.

Kui aga Euroopa Liidu panus on alla 100 protsendi, siis kasutatakse logol teksti "Kaasrahastanud Euroopa Liit". See viitab olukorrale, kus osa projektist rahastatakse teiste rahastamisallikate, näiteks riiklike või toetuse saaja omavahenditega, ning Euroopa Liit osaleb vaid osaliselt projekti finantseerimisel.

Selline süsteem aitab selgitada, kui suur on Euroopa Liidu roll konkreetse projekti finantseerimisel ning annab olulist teavet projektide läbipaistva rahastamise kohta.

Praktikas on juba selline viitamine kasutusel nii Eestis kui teistes EL liikmesriikides.

Paragrahvi 3 punktiga 1 nähakse ette muudatus, millega laiendatakse struktuuritoetuse registrit kasutama õigustatud välisabiprogrammide loendit. Registris hakatakse pidama sotsiaalse kliimafondi alusel toetatavate meetmete andmeid. Registrisse lisatakse dokumendid, mis tekivad Eesti Vabariigi Valitsuse ja Šveitsi Liidunõukogu Euroopa Liidus majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamiseks Euroopa Liidu valitud liikmesriikidele mõeldud Šveitsi teise toetuse rakendamise raamkokkuleppe (RT II, 22.11.2022, 1; edaspidi Šveitsi raamkokkulepe) rakendamisel. Viidatud leppe allkirjastasid 21. novembril 2022. a Eesti

Vabariigi Valitsus ja Šveitsi Liidunõukogu, see on välisleping välissuhtlemisseaduse tähenduses ning seda rakendatakse kuni 31.12.2029. Riigisiselt reguleerib toetuse andmisega seonduvat Vabariigi Valitsuse 01.08.2024 määrusega nr 49 vastu võetud „Aastatel 2022–2029 Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toetuse kasutamise tingimused ja kord“ (edaspidi Šveitsi määrus).

Punktiga 2 lisatakse volitatud töötajate hulka Šveitsi määrmuses sätestatud programmioperaatorid ja programmikomponendi operaatorid, kuna nad hakkavad registris täitma volitatud töötajate ülesandeid. Šveitsi raamkokkuleppe alusel rahastatakse kahte meetet. Toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ on programmioperaator Kultuuriministeerium ja programmikomponendi operaatorid Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Siseministeerium. Toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ on programmioperaator Kliimaministeerium ja programmikomponendi operaatorid Keskkonnaamet ning Keskkonnaagentuur.

Punktiga 3 täiendatakse volitatud töötajate loetelu. Kuna registrisse lisanduvad erinevad välisabiprogrammid, tuleb seetõttu ka viidet programmide loetelule täiendada. Programmi „Digitaalne Euroopa“ vahendite andja on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, sotsiaalset kliimakava hakkavad rakendama erinevad ministeeriumid. Nad on volitatud töötajad.

Punkti 4 muudatus on seotud eelnõu § 2 punktidega 1 ja 2. Šveitsi raamkokkuleppe elluviimisel on nii programmioperaatoril kui ka programmikomponendi operaatoril rakendusasetuse ja rakendusüksuse ülesanded registri põhimääruse tähenduses.

Punktiga 5 lahendatakse praktikas tekkinud olukorrad, mil kasutajakontot soovib isik, kes ise ei tööta Siseministeeriumis, kuid kes täidab siseturvalisuspoliitika fondide korraldusasetuse ülesandeid. Sel juhul küsib vastutav töötaja Siseministeeriumilt nõusoleku isikule kasutajakonto loomiseks. Nõusolek on seni praktikas küsitud ja esitatud e-kirja teel ja senise praktikaga võib jätkata.

Punktiga 6 täpsustatakse, et aruandlusmooduli kasutaja siseneb infosüsteemi kasutajakonto ja parooliga. Infosüsteem koosneb neljast erinevast osast, nendeks on operatiivinfomoodul, aruandlusmoodul, e-toetuse keskkond ja sündmuste infosüsteem. Kõik koos moodustavad struktuuritoetuse registri.

Punktiga 7 täiendatakse määrust uue lõikega, mis selgitab operatiivinfomooduli kasutajate ligipääsu – nende kasutajate isikusamasus tuvastatakse analoogselt e-toetuse keskkonna ja sündmuste infosüsteemiga. Isikusamasust on võimalik tuvastada ID-kaardi ja mobiil-ID abil. Operatiivinfomoodulit ja aruandlusmoodulit kasutavad vastutav töötaja ja volitatud töötajad. E-toetuse keskkonda ja sündmuste infosüsteemi kasutavad andmeandjad.

Punktis 8 lisatakse kasutajate vastutusalasse ka sündmuste infosüsteem (edaspidi SIS). Andmeandjad saavad ise andmeid esitada ja töödelda SIS-is, kuid volitatud töötaja kasutaja saab seda samuti kasutada tulemus- ja väljundnäitajate töötlemiseks. Seetõttu on korrektne operatiivinfomooduli ja aruandlusmooduli kõrval nimetada ka SIS.

Punktiga 9 korrastatakse viide samale määrmusele. Aegade jooksul on struktuuritoetuse registris hakatud töötlemata erinevate rahastusallikate andmeid, seega tuleb viidata ka lisandunud rahastusallikatele.

Punktiga 10 lisatakse aruandlusmooduli tavakasutaja juurde eraldi SIS aruannete kasutaja.

Paragrahviga 4 nähakse ette teavitamise määruse teatud sätete tagasiulatuv kohaldamine. Tagasiulatuvalt rakendatakse § 3 lõiget 2¹, § 5 lõiget 3¹, § 7 lõiget 2¹ ja lõiget 3. Euroopa Komisjon on varasemalt andnud nendes küsimustes tõlgendusi, nüüd reguleeritakse samad teemad määruse tasandil. § 7 lõike 3 puhul on EL rahastuse viide logol praktikas kasutusel juba varasemast ajast, nii on korraldusasutus rakendusasutusi ja rakendusüksusi, viimased omakorda toetuse saajaid ka nõustanud. Seetõttu on vajalik õigusliku segaduse vältimiseks anda toetuse saajatele teada, et EL rahastusele viitamine on korrektne eelnõus nimetatud viisil alates muudetava määruse jõustumisest.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei kehtestata uusi termineid, neid kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid ja ÜSS2021_2027 tähenduses.

5. Eelnõu vastavus EL õigusele

Eelnõu muudab Vabariigi Valitsuse määrust struktuuritoetusest teavitamise kohta, mis on antud ÜSS2021_2027 rakendamiseks ja struktuuritoetuse registrimäärust, mis on erinevate perioodide ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava vahendite ja teiste, registrimääruses nimetatud dokumentide alusel kogutavate andmete kogu. ÜSS2021_2027 on kooskõlas 2021-2027 perioodi EL määrustega ja viimased on viidatud ÜSS2021_2027 eelnõu peatükis „Eelnõu vastavus EL õigusele“. Küll aga sisaldab seaduses defineeritud termin „toetus“ nii EL toetust kui ka riiklikku kaasfinantseeringut. Viimast sümboliseerib Eesti lipu kujutis (kaksik)logol. Eelnõu täpsustab logol EL rahastusele viitamist – „Kaasrahanud Euroopa Liit“ kasutatakse ka juhul, kui projekti eelarves on riiklik kaasfinantseering. See aga ei sisusta teisiti seaduses toodud terminit „toetus“.

6. Eelnõu mõjud

Teavitamise tulemusel saab avalikkus teada, milliseid tegevusi ja investeeringuid on Euroopa Liit rahastanud või kaasrahanud. Eelnõuga tagatakse registrisse kogutavate andmete töötlemiseks vajalik kord ja töötlejate õigused.

7. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Teavitamisega seotud kulud on abikõlblikud, need on toetusest rahastatavad. Toetuse andmise administreerimisega seotud kulud kaetakse tehnilise abi vahenditest.

8. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras, v.a jõustumissäte.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud õigusaktide kooskõlastamise infosüsteemi kaudu rakendusametustega (ministeeriumid) ja Riigikantseleiga, kes täidavad rakendusametuse ülesandeid.